

Samen werken aan de toekomst

Co-creatie in Meanderende Maas
2018-2022

Samen werken aan de toekomst

Co-creatie in Meanderende Maas

Colofon

Samen werken aan de toekomst,
co-creatie in Meanderende Maas
januari 2023

Projectorganisatie
Meanderende Maas
www.meanderendemaas.nl

Dankwoord

Beste leden van de werkplaatsen,

In januari 2018 gaven we de aftrap aan de eerste werkplaats aan het begin van het project Meanderende Maas. Daarop volgden 16 werkplaatsen waarin we samen hebben gezocht naar en gewerkt aan de toekomst van Meanderende Maas. Dit alles op de prachtige en gastvrije locatie Acropolis in Megen. Wij herinneren ons de vrijdagmiddagen waarin we met elkaar, soms letterlijk door te knippen en te plakken, aan de plannen knutselden en soms zelfs de schep ter hand namen. Op ons netvlies staan de vele geeltjes die jullie hebben volgeschreven, die vaak aanleiding waren voor open en eerlijke gesprekken en kritische reflecties.

Het projectteam is er van overtuigd dat door jullie gebiedskennis en ideeën, gecombineerd met de mooie gesprekken, het plan echt verrijkt is. We hebben de 17 werkplaatsen samengevat in dit boekje, waarmee wij jullie een blijvende herinnering aanbieden.

Hiermee komt ook de afronding van de planfase in zicht en nadert het moment waarop de uitvoering gaat starten. Ook in die fase blijft het informeren en betrekken van de omgeving van belang vanuit het project. We nodigen jullie dan ook van harte uit om ons te blijven volgen en te benaderen als er vragen zijn of als jullie merken dat er zorgen leven in de omgeving.

Namens alle betrokken organisaties van Meanderende Maas danken we jullie heel hartelijk voor jullie zeer belangrijke en waardevolle bijdrage en inzet.

Tim Smit
Omgevingsmanager

Jan Bouman
Werkplaatsleider

Werkplaatsen Meanderende Maas

17 werkplaatsen in vier jaar

Het project

Gebiedsontwikkeling Meanderende Maas versterkt de dijk van Ravenstein tot Lith, geeft de Maas aan de Gelderse én Brabantse zijde meer ruimte en maakt het gebied mooier en economisch sterker. Tien organisaties werken samen met bewoners, ondernemers en belanghebbenden aan de toekomst van het karakteristieke gebied rond de Maas, met oog voor de bestaande kwaliteiten. Het resultaat is een sterkere dijk en een prachtig gebied met ruimte voor mens, rivier en natuur, veilig en mooi.

Co-creatie in werkplaatsen

Vier jaar lang brachten bewoners en belanghebbenden hun lokale kennis en ideeën in. Dit deden zij in de zogenaemde werkplaatsen. Samen met de experts werkten ze in co-creatie aan het pakket van maatregelen voor dijkversterking, rivierverruiming en gebiedsontwikkeling. Inbreng uit de omgeving kreeg op deze manier zo veel mogelijk een plaats in de afwegingen en plannen. In totaal nam een groep van circa 40 mensen, met verschillende belangen en achtergronden, deel aan de werkplaatsen. De rol van het projectteam was enerzijds het voeren van het goede gesprek met begrijpelijke informatie. Anderzijds het vertalen en verder uitwerken van de ideeën van de groep.

Structuur

Tussen 2018 en 2022 vonden 17 werkplaatsen plaats, met telkens dezelfde vertrouwde gezichten van de groep deelnemers, werkplaatsleider Jan Bouman en omgevingsmanager Tim Smit. Elke werkplaats kende dezelfde hoofdpzets:

- terugblik op de vorige werkplaats;
- samen 'aan het werk';
- delen van inzichten in een 'marktronde';
- afsluitende borrel.

Zowel de dijk, als de rivier met de uiterwaarden, als de gebiedsontwikkeling kwamen aan bod. Deze onderdelen werden aangevlogen vanuit verschillende invalshoeken, zoals vanuit techniek, ruimtelijke kwaliteit én sociaaleconomische hoek. Daarbij stond het belang voor het geheel altijd voorop.

Drie fases

De 17 werkplaatsen waren verdeeld over drie fases. In 2018 startten de werkplaatsen als deel van de verkenningsfase. Hierbij stond ideevorming en co-creatie centraal. Deelnemers dachten mee over de toekomst van het gebied en zochten naar gebiedsimpulsen. Met verschillende bouwstenen maakten we zes mogelijke alternatieven. Door samen na te denken vanuit verschillende rollen en belangen, filterden we uit de zes mogelijke alternatieven twee kansrijke alternatieven.

Vanaf 2019 kreeg het voorkeursalternatief vorm. In deze tweede fase draaide het om uitwerking en consultatie. Deelnemers stelden criteria op en door middel van knippen en plakken kreeg hun voorkeursalternatief vorm.

Met de start van de planuitwerkingsfase in 2020 verschoof het zwaartepunt in de werkplaatsen naar het informeren en het afwegen van belangen en maatregelen. Centraal in deze fase stonden het wisselen van gedachten over de uitwerking van het plan.

2020

4 feb.

12

start
plan-
uitwerkings-
fase

17 sept.

13

uitwerking
deelgebieden

2021

24 feb.

14

voortgang
plan-
uitwerking

30 sept.

15

inzicht in
de uitvoering

2022

24 feb.

16

optimalisaties

2023

20 jan.

17

feestelijke
afsluiting

Successen

In de werkplaatsen was sprake van co-creatie en dat heeft de basis gelegd voor een breed gedragen plan. De sfeer in de werkplaatsen was goed, er werd met veel plezier gewerkt. De deelnemers hadden een open houding, gericht op het voeren van het goede gesprek met respect voor elkaars belangen. Door middel van mini-colleges, (bijvoorbeeld over waterveiligheid) en goede toelichtingen vanuit het projectteam, kwam iedereen op een gelijkwaardig informatieniveau. Deze manier van samenwerken had een positieve invloed op de uitkomsten van het ontwerpproces. De deelnemers zagen hun inbreng terug in de alternatieven en gemaakte afwegingen, waardoor vertrouwen ontstond. Een klankbord waakte over het proces.

Leerervaringen en inzichten

Na 17 werkplaatsen hebben we ook wat geleerd. Waar we aan het begin vooral met co-creatie bezig waren, is dit gedurende het proces verschoven naar een consulterende invulling. Het was goed dat met elkaar te benoemen. Als je zo lang met elkaar bezig bent, loopt het aantal deelnemers langzaam wat terug. Dit kwam door verhuizende deelnemers, maar ook doordat niet iedereen zijn of haar belang voldoende terugzag. Een voorbeeld hiervan is de deelname van agrariërs, zij zagen onvoldoende kansen voor zichzelf in de plannen om te blijven deelnemen. Dit was acceptabel omdat de groep representatief en groot genoeg bleef. Niet alle inbreng hebben we naar ieders tevredenheid kunnen oplossen, meest prominent is het verkeer op de dijk. Daarnaast is het verschil tussen het totale plan en de delen die niet op korte termijn gerealiseerd worden, zoals de zelfrealisatiegebieden, niet altijd voldoende duidelijk geweest voor iedereen in de communicatie.

Werkplaatsdeelnemers Meanderende Maas, 2018-2022

Kennismaken

Werkplaats 1 - 19 januari 2018

In de eerste werkplaats stond kennismaken centraal, met elkaar en met de opgaven van het project.

Aan de hand van een vragenspel deelden de deelnemers hun binding met het gebied en met elkaar. Wie woont op de dijk? Wie vaart op de Maas? Wie is hier geboren? Een grote gemeenschappelijke deler was de motivatie van iedereen om deel te nemen. Sommigen hadden zelfs oppas of een vrije middag geregeld.

Een mini-college waterveiligheid bracht de deelnemers op een gelijkwaardig informatieniveau. Hierin kwamen de normen voor een veilige dijk aan bod, waar de dijk versterkt moet worden en hoe de rivier meer ruimte krijgt.

Vervolgens spraken de deelnemers met elkaar over de kwaliteiten van het gebied. Wat wilden ze verbeteren? Waar waren ze bezorgd over? De ruimtelijke kwaliteit, openheid, culturele iconen en recreatiemogelijkheden werden zeer gewaardeerd. Met als kernwoord: 'een juiste balans'. De deelnemers zagen kansen voor het verbeteren van verkeersstromen. Daarnaast uitten ze zorgen over de toekomst van de landbouw. Tot slot verkenden de deelnemers mogelijke toekomstbeelden van het gebied met uiteenlopende denkrichtingen. Hierdoor ontstond ruimte in het hoofd om samen over de toekomst na te denken.

Bouwstenen dijk, rivier en gebied

Werkplaats 2 - 23 februari 2018

De tweede werkplaats ging over de zogenoemde bouwstenen. Bouwstenen zijn mogelijke maatregelen om de dijk te versterken, de rivier te verruimen en het gebied te verbeteren. Het doel was het verkennen van de mogelijke bouwstenen.

De deelnemers dachten in kleinere deelgroepen na over de bouwstenen voor de dijk. Daarna voerden ze het gesprek over de bouwstenen voor rivierverruiming en koppelden ze deze aan gebiedsmaatregelen. Door met geeltjes te werken, kon iedereen zijn gedachten inbrengen zonder invloed van anderen. De deelnemers zagen veel kansen om het projectgebied te verbeteren. Gedeelde inzichten die de werkplaats opgeleverd heeft, zijn:

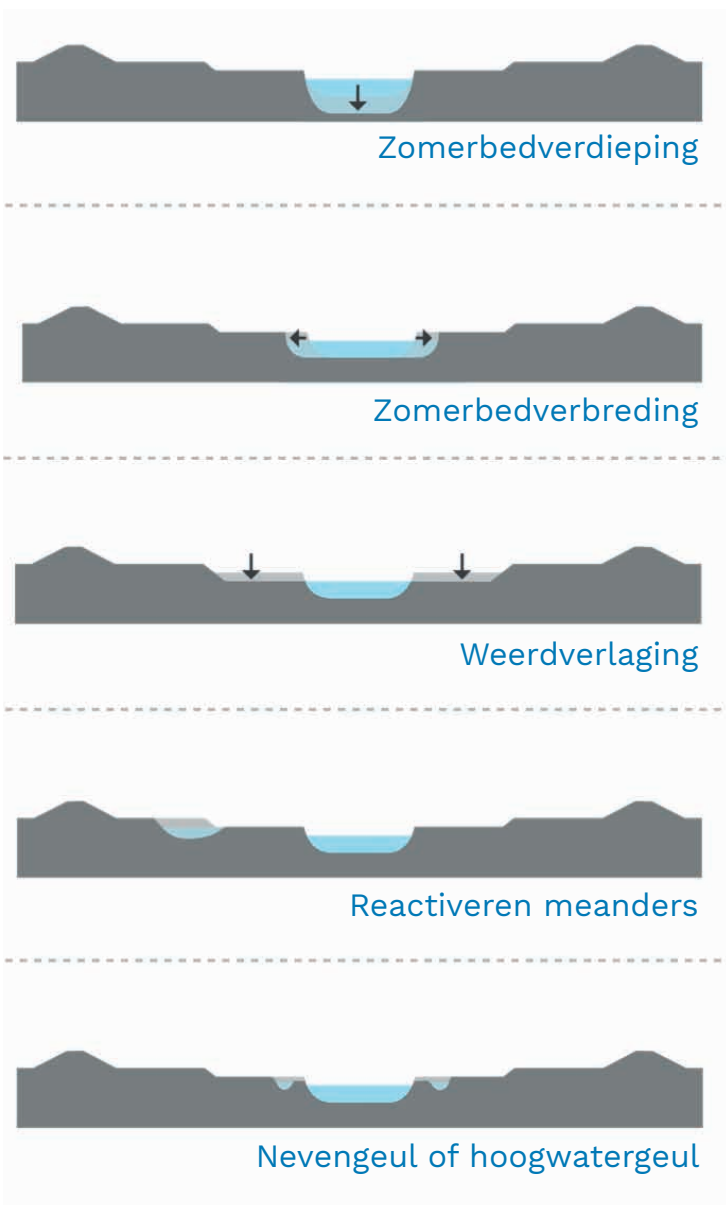
- Alles kan met alles; maar niet overal. Er is maatwerk nodig, ontstaan vanuit de kenmerken en kwaliteiten van het huidige landschap en cultuurhistorische kwaliteiten.
- Diversiteit wordt gevormd door de huidige kwaliteiten; kijk goed naar de kwaliteiten die er zijn en die er kunnen komen, zowel voor de dijk als de uiterwaarden.
- Natuur als motor voor recreatie en leefbaarheid: meanders en nevengeulen zijn aantrekkelijk voor recreatie vanwege de natuurkwaliteiten.

Aan het eind van de werkplaats hadden de deelnemers een goed beeld van de verschillende bouwstenen. En had het projectteam belangrijke ideeën verkregen voor de samenstelling van mogelijke alternatieven.

Bouwstenen als start van werkplaats 2

Bouwstenen Rivierverruiming

Bouwstenen Dijk

Gebiedsdoelen

Zes mogelijke alternatieven

Werkplaats 3 - 16 maart 2018

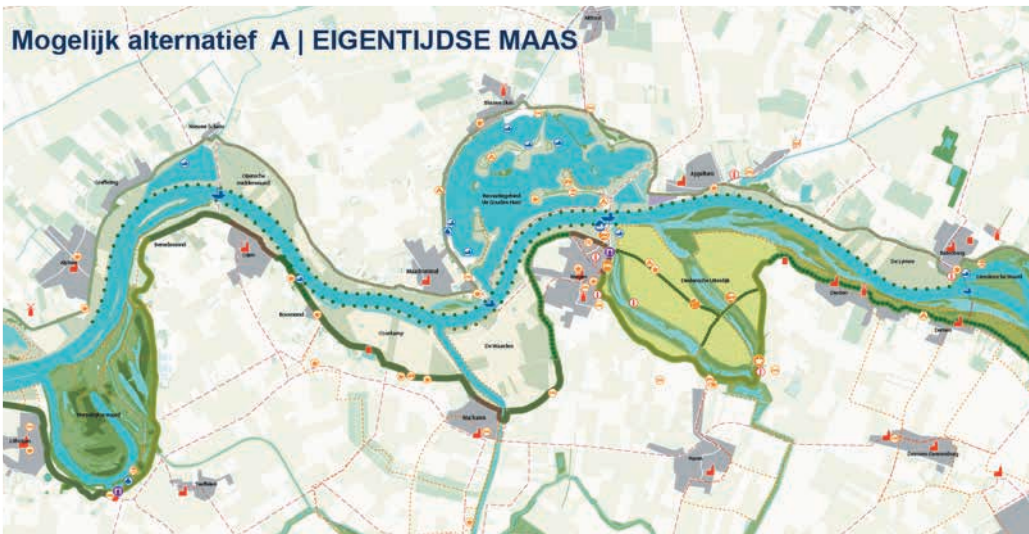
In werkplaats 3 stond het doorgronden van de zes mogelijke alternatieven centraal. Elk alternatief bestond uit een samenstelling van bouwstenen voor de dijk en rivierverruiming, gecombineerd in een inrichtingsschets van het projectgebied. De verschillende inrichtingen waren gebaseerd op de denkrichtingen uit de eerste werkplaats, met bijvoorbeeld meer of minder natuur, meer waterstandsdaling of een ander type recreatie. Elk alternatief bestond dus uit een oplossing voor de waterveiligheidsopgave en een impuls voor de toekomst van het gebied.

De zes verschillende mogelijke alternatieven hadden als doel om samen te analyseren wat onderscheidend is. Zodat in het vervolgtraject zorgvuldige keuzes gemaakt konden worden binnen de doelen van het project en de belangen van verschillende partijen.

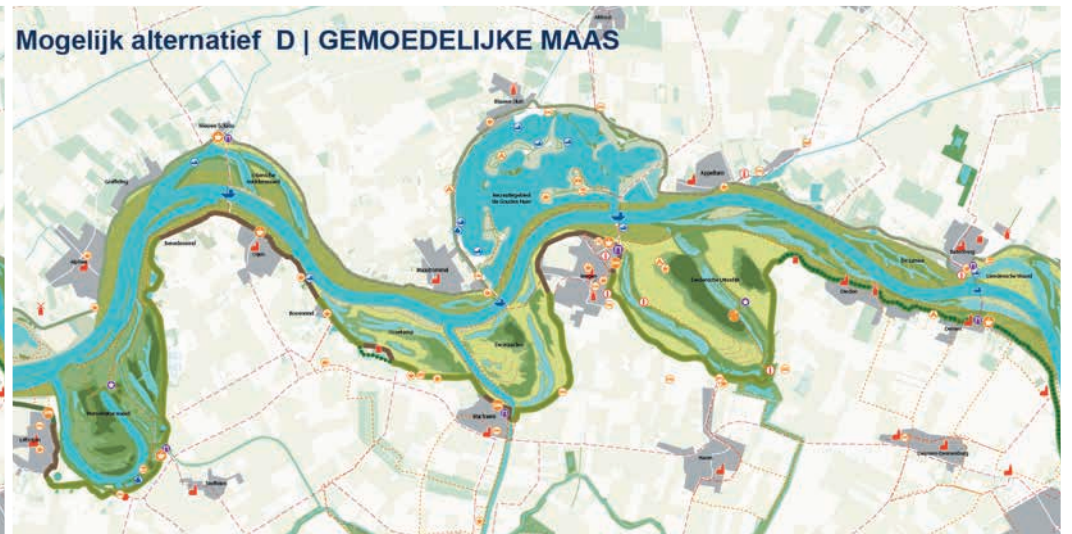
Aan de tafels zijn goede gesprekken gevoerd en kritische vragen gesteld. Zodat in de volgende werkplaats de mogelijke alternatieven aangevuld konden worden met een 'gebruikerslaag'. Deelnemers en tafelleiders daagden elkaar uit om op een andere manier naar de alternatieven te kijken, zoals naast hun eigen belang, ook naar het algemene belang.

Mogelijk alternatief A | EIGENTIJDSE MAAS

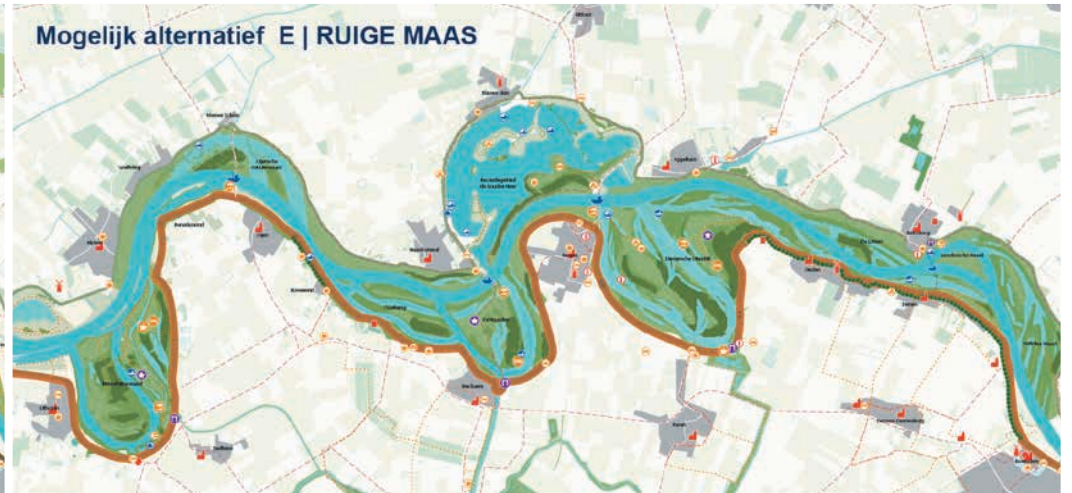
Mogelijk alternatief D | GEMOEDELIJKE MAAS

Mogelijk alternatief B | ICONISCHE MAAS

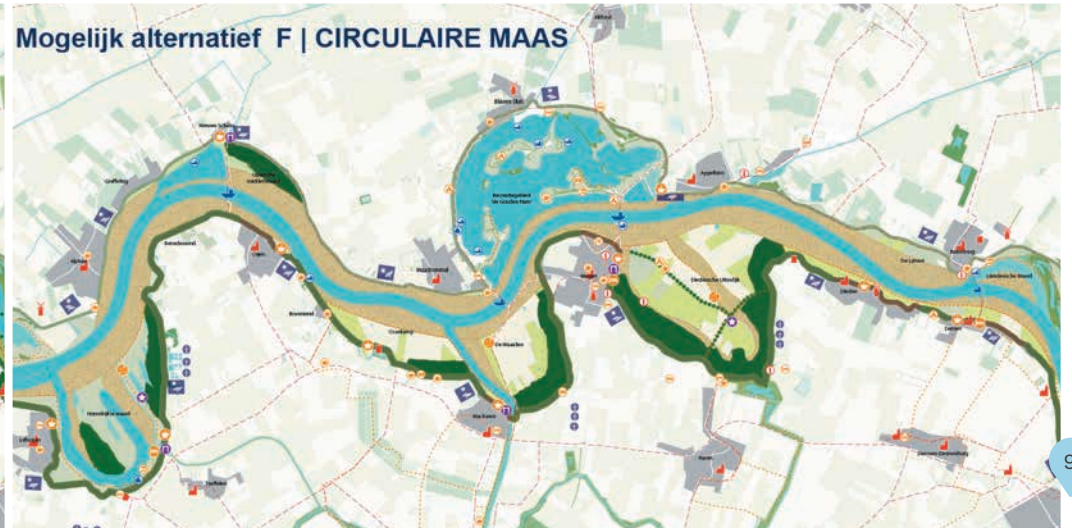
Mogelijk alternatief E | RUIGE MAAS

Mogelijk alternatief C | LOMMERRIJKE MAAS

Mogelijk alternatief F | CIRCULAIRE MAAS

De gebruiker centraal

Werkplaats 4 - 20 april 2018

In werkplaats 4 stond de 'gebruiker' centraal. Hoe kan elk alternatief optimaal ingericht worden voor de bewoner, recreant of uitbater? In de werkplaats zijn de deelnemers opzoek gegaan naar kansen voor wandel- vaar- en fietsroutes, woningbouw, horeca, natuur, bezienswaardigheden en overnachtingsmogelijkheden. De deelnemers keken naar wat paste binnen elk mogelijk alternatief en hebben deze aangevuld met routes en referentiebeelden. Daarnaast konden bestaande routes of bouwstenen uitgewist worden met 'gummetjes'.

Om te prioriteren binnen alle ideeën, hebben de deelnemers vervolgens in een 'promotiepitch' aangegeven wat zij het

belangrijkst vonden. Deze pitch moest een soort reclameslogan zijn voor lokale bewoners en voor mensen van buiten het gebied. De deelnemers gaven antwoorden op vragen zoals: welke ambities krijgen prioriteit en waarom? En waarom wil men hier komen wonen of juist dit gebied bezoeken?

Met de aanvullingen van de gebruikerslaag voor de zes mogelijke alternatieven, bereikten we met deze werkplaats het breedste punt in de co-creatie. Vanaf dit punt startte het maken van zorgvuldige keuzes binnen de doelen van het project en de belangen van verschillende partijen. Om uiteindelijk bij twee kansrijke alternatieven uit te komen.

Fragmenten uit promotiepitches werkplaats 4

“De ene dag ga je erin,
drie dagen later kom
je er pas uit,
en je bent een
heel ander mens.”

“Voor fietsers, wandelaars en watersporters,
slingert de Maas tussen Ravenstein en Lith,
op z'n allermooist.”

‘Bij de ruige Maas
kom je er drie
dagen later als
herboren uit’

“Rust, ruimte
en recreatie.
Kom kijken
in onze
multifunctionele
meander.”

“Nationaalpark De Uiter – Waarden,
waar je slingerend langs mooie dorpjes, pontjes en hele mooie natuur,
heel veel kan beleven en meerdere dagen lol kan hebben.”

“Ont – Moeten:
de gemoedelijkheid
wordt hier versterkt,
in de dorpen en in
de kernen die aan
de Maas liggen.”

Kijken door verschillende brillen

Werkplaats 5 - 25 mei 2018

Waar de deelnemers in werkplaats 4 een eerste gevoel ontwikkelden voor prioriteiten, schatte ze in werkplaats 5 de alternatieven op waarde vanuit verschillende belangen en criteria.

De deelnemers kregen de taak om vanuit verschillende perspectieven, 'door een andere bril', naar de alternatieven te kijken. Op deze manier werden ze uitgedaagd om verder te kijken dan hun eigen belang, zoals naar dat van anderen en naar het algemene belang.

De deelnemers stapten in de schoenen van natuurliefhebber, bewoner, ondernemer, recreant, landschaps- en cultuurhistorieliefhebber en een bestuurder. Daarbij beantwoordden de deelnemers vragen als: wat is het doorslaggevende criterium waardoor je voor dit alternatief kiest? En wat dient geschrapt te worden uit dit alternatief?

Ondanks deze moeilijke opdracht om in een andere, vaak onbekende, rol te stappen, dachten de deelnemers goed mee. Het vormen van argumenten en criteria leidde tot interactie en nieuwe gedachtevorming.

Het verplaatsen in andere rollen had twee doelen. Enerzijds werd hiermee voor het projectteam duidelijk welke criteria voor de werkplaatsdeelnemers van belang waren, zodat deze meegenomen kunnen worden in het vervolgproces om te komen tot twee kansrijke alternatieven, en later één voorkeursalternatief. Anderzijds werd voor de werkplaatsdeelnemers duidelijk hoe de afweging in het vervolgproces eruitziet. Dat er verschillende belangen spelen en dat er keuzes gemaakt moeten worden om te komen tot een voorkeursalternatief. De afwegingen die de deelnemers gemaakt hadden, vormden een goede basis om in gesprek te gaan met de bestuurders, in werkplaats 6.

In gesprek met bestuurders

Werkplaats 6 - 29 juni 2018

Werkplaats 6 stond in het teken van het afsluiten van de serie werkplaatsen voor de eerste fase van de verkenning. Daarbij is een eerste doorkijk gegeven naar de volgende stap, het komen tot kansrijke alternatieven. Kansrijk beschouwen we als 'van belang en zinvol om verder uit te werken en nader te onderzoeken'. In een terugblik is besproken welke ideeën verwerkt zijn, hoe de inbreng van de werkplaatsen meegenomen is en welke afwegingen hierin gemaakt zijn. Daarbij is de controlevraag gesteld of het herkenbaar en navolgbaar was voor de deelnemers. In een tweede deel zijn de deelnemers in gesprek gegaan met de bestuurders, zij zijn tenslotte degene die uiteindelijk beslissen in de stuurgroep Meanderende Maas.

Afwegingen van zes naar twee

Het is een complex proces om te komen van zes mogelijke alternatieven naar twee kansrijke alternatieven. Op tal van onderdelen zijn keuzes te maken. Deze keuzes zijn in de werkplaats inzichtelijk gemaakt in 'schuifmaatjes'. Een schuifmaatje geeft twee keuzes weer, waartussen ook nog mogelijkheden zitten. Er kan bijvoorbeeld gekozen worden voor een dijk dicht bij zijn huidige vorm (dicht bij nu met een tuimelkade), of om van een nieuw ontwerp uit te gaan (vrijheid in vormgeving met bijvoorbeeld een natuurdijk). Daartussen zijn er ook nog mogelijkheden. Op basis van de werkplaatsen en aanvullend onderzoek, heeft het projectteam keuzes gemaakt die in de kansrijke alternatieven terecht zijn gekomen.

Interview bestuurders

In het tweede deel van de werkplaats vond een interview met bestuurders William de Kleijne en Johan van der Schoot plaats. Zij maken deel uit van de stuurgroep, die uiteindelijk beslist op basis van advies van de projectorganisatie. De bestuurders gaven aan dat ze benieuwd waren naar de resultaten en dat de resultaten van de werkplaatsen ertoe doen, ook voor de besluitvorming. Ze waren blij met wat de werkplaatsen uitdroegen en grepen terug op wat minister Van Nieuwenhuizen van Infrastructuur en Waterstaat tijdens haar eerdere bezoek zei. Dat het hier ongelooflijk mooi is en dat dit gebied iets is om trots op te zijn. Daarnaast is het een uniek project, met participatie vanaf de start.

Gesprek met bestuurders

De bestuurders gingen in gesprek met de werkplaatsdeelnemers over het verloop van de werkplaatsen. De deelnemers waren veelal positief, maar hadden ook kritische punten. Veel deelnemers zagen de werkplaatsen als kans op betrokkenheid. Het is fijn dat men begrijpt wat er gaat gebeuren en niet zomaar iets voorgeschoteld krijgt. Sommige deelnemers hadden het gevoel dat er soms al keuzes waren gemaakt en dat iedereen naar een bepaald beeld geleid is. Echter bestaat bij langlopende projecten altijd de kans dat de beelden die getoond worden al eerder elders getoond zijn. Het projectteam is transparant geweest in de informatie die zij gebruikt hebben. Niet elke wens kan gerealiseerd worden en dat vinden deelnemers jammer. De bestuurders gaven aan dat ook zij het belangrijk vinden dat zij via de werkplaatsen gevoed worden met ideeën en meningen uit het gebied.

“Wij vinden het belangrijk dat de omgeving vanaf het allereerste moment is betrokken. Dat de verschillende inzichten in een vroeg stadium in de plannen worden meegenomen, is voor ons als bestuurders enorm waardevol.”

wethouder Johan van der Schoot,
gemeente Oss

“Jullie hebben veel waardevolle kennis en inbreng geleverd. En dat is voor de stuurgroep van Meanderende Maas (die uiteindelijk de besluiten neemt, red.) van groot belang.”

William de Kleijn,
bestuurder van waterschap Aa en Maas

Twée kansrijke alternatieven

Werkplaats 7 - 12 oktober 2018

Werkplaats 7 had een consulterend karakter en gaf de deelnemers inzicht in de motieven en keuzes achter de inhoud van de kansrijke alternatieven. In eerdere werkplaatsen zijn hier aanzetten voor gegeven met ideeën over de bouwstenen, de mogelijke alternatieven en schuifmaatjes met keuzemogelijkheden. Wat als niet kansrijk werd gezien, is in deze fase afgefallen. Het projectteam heeft in overleg met de projectpartners zorgvuldige keuzes gemaakt binnen de doelen van het project en de belangen van de verschillende partners.

In de werkplaats ontstond een levendig gesprek over de gemaakte keuzes. Er werd gesproken over wat wel en niet in de alternatieven zat, wat de verschillen waren en welke maatregelen afgefallen zijn. Ook is toegelicht hoe bepaalde keuzes gemaakt zijn en hoe de inbreng vanuit de werkplaatsen daarin is meegenomen. De vragen voor deze werkplaats waren: Kennen we de inzichten? Begrijpen we de afwegingen? En, kunnen we ons verplaatsen in de keuzes? Aan het eind van de werkplaats was er begrip voor de keuzes en hadden de deelnemers een gedeeld beeld van de alternatieven.

KANSRIJK ALTERNATIEF X

KANSRIJK ALTERNATIEF Z

Criteria voor het voorkeursalternatief

Werkplaats 8 - 15 februari 2019

Met werkplaats 8 startte voor het project een nieuwe fase, de voorbereiding op het voorkeursalternatief.

De vraag die in de werkplaats centraal stond was: Hoe kom je nu van twee kansrijke alternatieven naar één voorkeursalternatief? De deelnemers beantwoordden in groepjes drie belangrijke vragen:

1. Wat moet áltijd in het voorkeursalternatief komen?
2. Wat mag er nóóit in staan?
3. Wat zijn de belangrijkste dilemma's?

Vanuit de antwoorden op deze vragen stelden zij hun ideale voorkeursalternatief samen door elementen te knippen en te plakken uit de kansrijke alternatieven.

Het behoud van de dubbele rij bomen bij Demen-Dieden kwam unaniem uit alle deelgroepen. Deze werd als heel bijzonder ervaren met veel cultuurhistorische belevingswaarde. Het thema verkeer op de dijk was duidelijk een dilemma. Is het verstandig om verkeersstromen te scheiden of juist de fietser en auto te mengen om de snelheid eruit te halen?

Werkende wijs ontstond inzicht in de criteria van de deelnemers voor het voorkeursalternatief. Vervolgens was het aan het projectteam om deze te verbinden met de criteria en issues uit onderzoek en andere betrokken partijen. Zo werkten we samen aan de hoofdlijnen van het voorkeursalternatief.

Contouren van het voorkeursalternatief

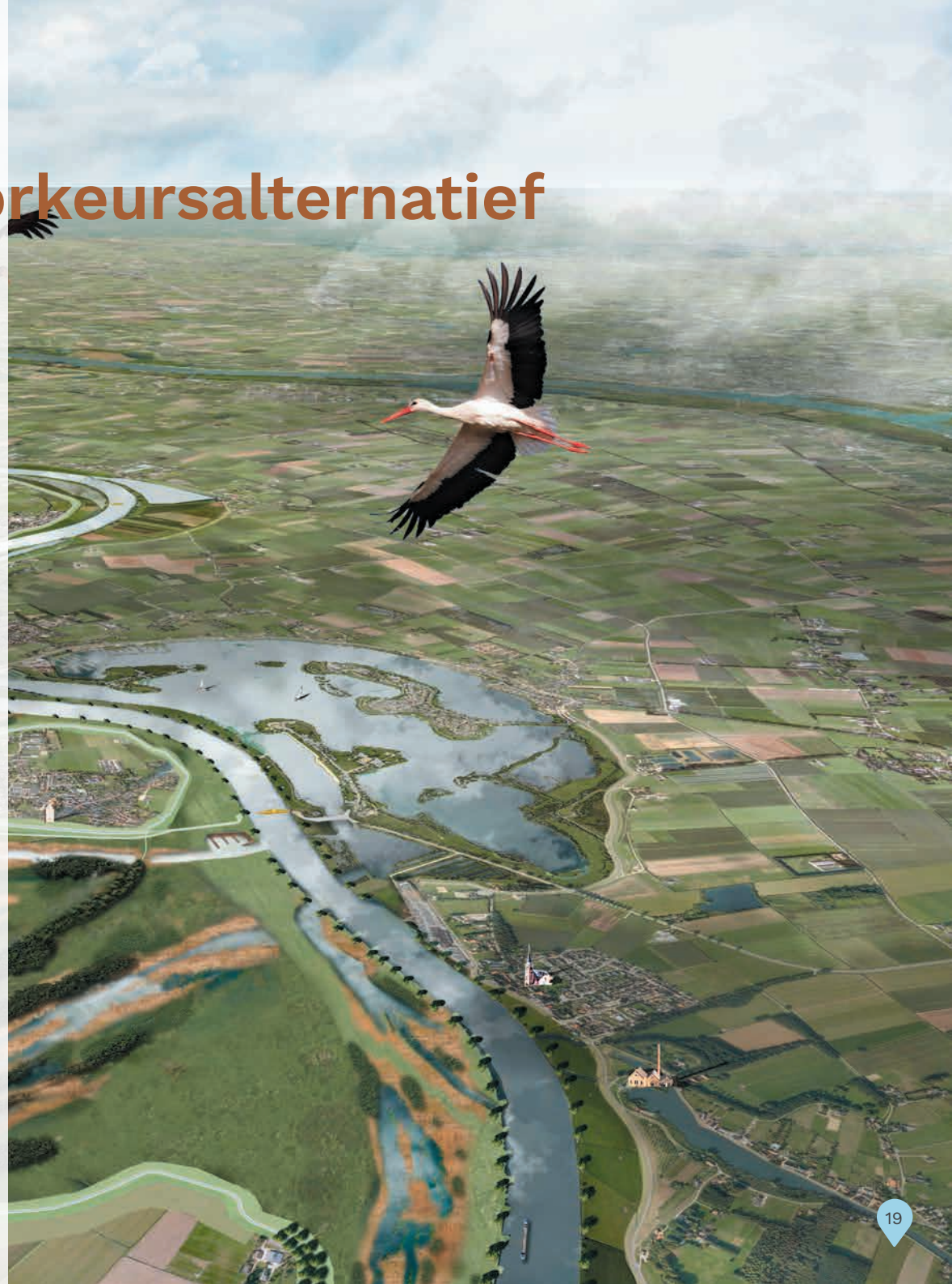
Werkplaats 9 - 13 juni 2019

Werkplaats 9 stond in het teken van het op gelijkwaardig informatieniveau komen. Mede gezien de vier maanden uitwerkingstijd die het projectteam had sinds de vorige werkplaats. In deze tijd heeft het projectteam gewerkt aan een advies voor een voorkeursrichting. Het doel van de werkplaats was om te controleren of de gemaakte afwegingen begrijpelijk en herkenbaar waren voor de werkplaatsdeelnemers.

De deelnemers kregen de kans om vragen te stellen en konden hun voorkeur aangeven. Ze kregen groene stickers voor de onderdelen waar zij achter stonden en een rode sticker voor een onderdeel waar zij het niet mee eens waren of waar zij een dilemma zagen.

De onderdelen die een grote meerderheid van de deelnemers ALTIJD in het voorkeursalternatief wilde zien, zijn teruggekomen in het advies voor de voorkeursrichting. Dit zijn de dubbele rij bomen op de dijk, de bakenbomen, een bevaarbare meander, de doorsteek naar de Gouden Ham, de routestructuren en pontjes en Waterfront Ravenstein. Sommige dilemma's die door de deelnemers ingebracht zijn, waren ook dilemma's voor het projectteam en verdienden een nadere uitwerking. Zoals de haven en N329 bij Megen, de inrichting van de uiterwaarden en het verkeer op de dijk.

Tot slot gaven de deelnemers aan waar ze verder aan wilden werken. Dit ter voorbereiding van werkplaats 10, een week later.

Advies aan bestuurders

Werkplaats 10 - 21 juni 2019

Werkplaats 10 draaide om de afronding van het advies voor het voorkeursalternatief. De werkplaats bestond uit drie delen:

1. Uitwerken van de deelgebieden.
2. Een pitch, waarin de deelnemers op zoek gingen naar een mooie titel of slogan ter promotie van het gebied.
3. Een werkbezoek van de bestuurders van de betrokken partners aan project Meanderende Maas.

Uitwerking deelgebieden

De deelnemers startten met het verder uitwerken van de deelgebieden, gekozen in werkplaats 9. Daarbij lag de nadruk op gebiedsmaatregelen, zoals routes en voorzieningen, aanvullend op de dijk- en rivieronderdelen. Ook hadden deelnemers afbeeldingen meegenomen van voorbeelden die zij graag terugzagen in het gebied. Er werd constructief samengewerkt, ideeën werden uitgewisseld en er was veel overeenstemming over de geschetste inrichting.

Pitch

In het tweede deel dachten de deelnemers na over een pitch voor het gebied. De pitch moest gaan over de kracht en (concurrentie)positie van het gebied: waarom mensen hier willen wonen of het gebied willen bezoeken. ‘Wat zet je in de etalage?’. De deelnemers gebruikten de meegenomen plaatjes en slogans. De pitches werden gefilmd, wat mooie beelden opleverde.

Werkbezoek

Tot slot vond in het derde deel een bijzonder werkbezoek plaats van de bestuurders van de betrokken organisaties bij project Meanderende Maas. De bestuurders gingen de dialoog aan en kregen uit eerste hand ervaringen te horen van de werkplaatsdeelnemers en klankbordleden over hun participatie in dit project. In een interviewronde beantwoordden verschillende werkplaatsdeelnemers vragen. Er ontstond een leuke en interessante interactie tussen bewoners en bestuurders, onder meer over de vraag hoe bij de besluitvorming nu rekening gehouden wordt met de uitkomsten van de werkplaatsen. De bestuurders waren onder de indruk van alle inzet en ingebrachte kennis en ervaring over het gebied.

“We realiseren ons heel goed de kracht van de inbreng van de mensen. Wij zullen met u in gesprek blijven tot en met de uitvoering”

Lambert Verheijen,
voorzitter stuurgroep Meanderende Maas

Pitches Werkplaats 10

“Daarom kunnen we zeggen:
van Batenburg tot aan Lith,
het wordt een gebied met PIT”

“Wij scheppen samen,
en we zien dat het goed is”

“Want de parel van Nederland,
ligt in Gelderland en Brabant,
aan de overkant”

Concept voorkeursalternatief

Werkplaats 11 - 22 oktober 2019

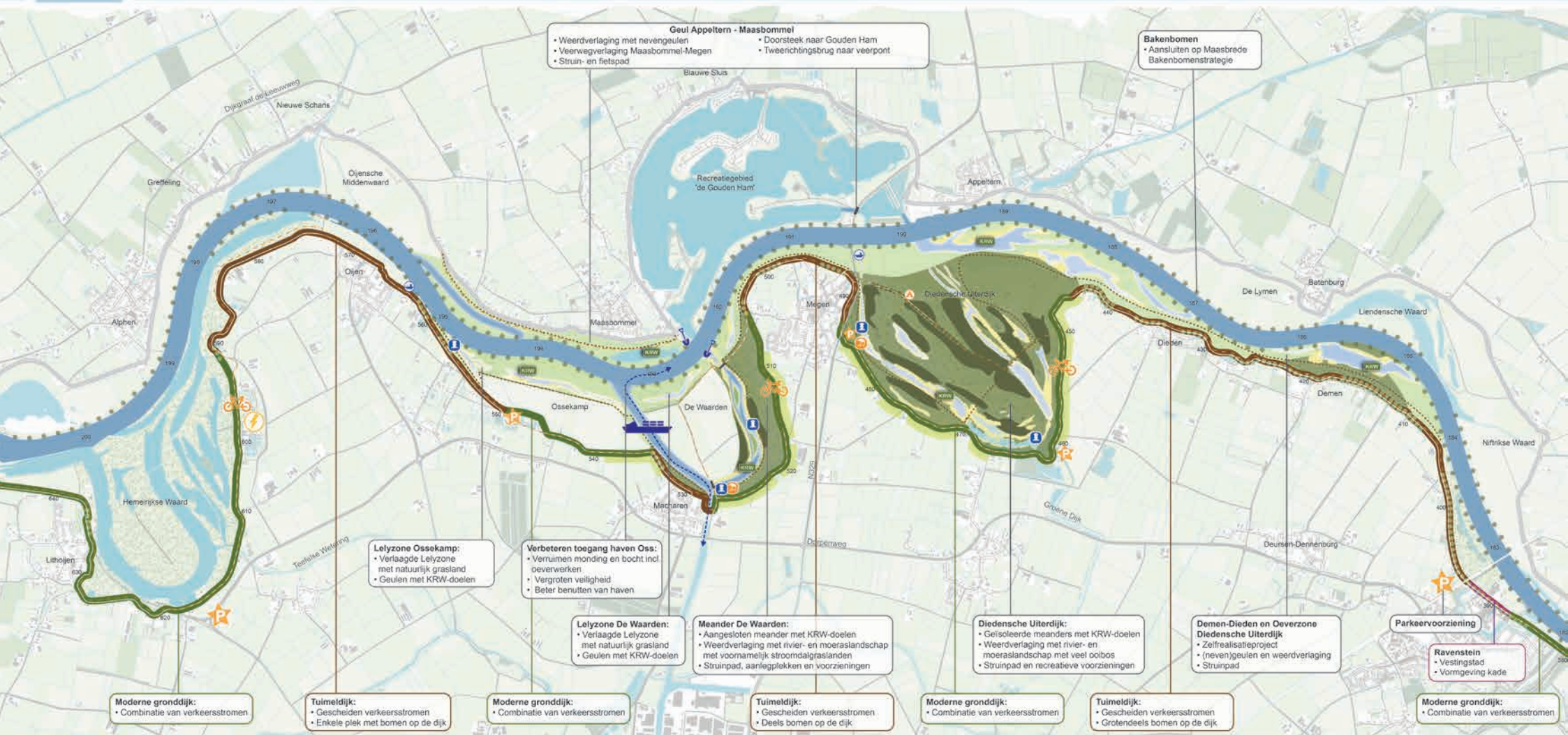
Werkplaats 11 diende als afsluiting van de verkenningfase en had een informerend karakter. De avond stond in het teken van het stuurgroepbesluit over het concept voorkeursalternatief en vond plaats in 't Hart van Oijen.

De ideeën en maatregelen die terecht zijn gekomen in het voorkeursalternatief vanuit de werkplaatsen werden toegelicht. Deelnemers herkenden hun inbreng in de inrichting van de uiterwaarden met struinpaden, toegangen en beleefbaarheid.

Twee leden van het klankbord hebben hun advies toegelicht. Zij gaven aan dat ze trots zijn op het proces en raden de deelnemers van de werkplaats aan om de vinger aan de pols te houden in het vervolgproces. Ze hebben de bestuurders geadviseerd om in de planuitwerking op eenzelfde wijze de participatie in te richten.

**“Het proces is zorgvuldig doorlopen.
Belangengroepen zijn goed betrokken en er is
transparant gehandeld door de projectorganisatie”**
Advies van het Klankbord aan de stuurgroep,

Voorkeursalternatief

dijk	rivier en uiterwaarden		
tuimeldijk	diep water	Lelyzoneverlaging met natuurlijk grasland	weg op de dijk
moderne gronddijk	nieuwe geulen en meanders met ondiep water < 1,5 m	weerdverlaging met rivier- en moerasnatuur(stroomdalgrasland)	autobrug
kade Ravenstein	huidig, ongewijzigd water	oolbos	bestaande natuurgebieden
huidige bomen op de dijk (enkel of dubbel)	riet, ruigtevegetatie	gras en akker, geen onderdeel van voorkeursalternatief	huidige bomen langs de Ruilstraat
pipingscherm indicatief, lengte nader te bepalen			

Gebiedsmaatregelen

Bakenbomen	KRW
kaderichtlijn water	veerwegverlaging
verbeterde vaarverbinding	

fietspad (vrijliggend) en/of fietsroute op bestaande weg	aanlegsteiger
struinpad	strandje

Algemene informatie

parkeervoorziening	410
energie neutrale waterzuivering	bestaande haven
	bestaande camping

Start Planuitwerkingsfase

Werkplaats 12 - 4 februari 2020

Werkplaats 12 was de start van de planuitwerkingsfase. De deelnemers kregen informatie over deze volgende fase. In deze werkplaats is niet over de inhoud van het project gesproken, maar over het (vervolg)proces en ieders deelname daarin.

De deelnemers zagen voor zichzelf de rol als bewaker van de kwaliteit en de eerder gemaakte keuzes in het plan. Ze gaven aan graag mee te kijken vanuit het perspectief van het totale plan. De huidige werkwijze en communicatie moesten blijven bestaan. Gewaardeerd werden de respectvolle omgang, openheid, transparantie, interactieve werkvormen en terugkoppeling. Dit sloot goed aan bij de ideeën van de projectorganisatie.

Quotes van de werkplaatsdeelnemers

‘De rol van de werkplaatsen blijft het bewaken van de kwaliteit en integraliteit van het plan. Het is belangrijk om niet in herhaling te vallen en alles over te doen.’

‘De balans tussen het geheel en eigenbelang blijft belangrijk.’

‘De werkplaatsen moeten niet gezien worden als onderhandelingsplaats, maar om het verduidelijken van het ‘waarom.’

‘Alles wat op tafel komt moet bespreekbaar zijn, zodat iedereen er vrede mee kan hebben, ook al komt er iets anders uit dan je zelf zou willen. Het wordt spannender nu.’

Uitwerken deelgebieden

Werkplaats 13 - 17 september 2020

Tijdens de planuitwerkingfase is de frequentie van de werkplaatsen afgenomen. Het aanscherpen en compleet maken van de uitwerking van het voorkeursalternatief in een voorlopig ontwerp, stond centraal.

Werkplaats 13 startte met een terugblik op het afgelopen half jaar waarin maatregelen uit het voorkeursalternatief uitgewerkt waren door middel van onderzoeken, tekenen, rekenen en afstemmen.

Door voldoende afstand te houden, kon de werkplaats toch doorgang vinden tijdens de covid-pandemie. Juist ook omdat

deelnemers elkaar minder vaak konden zien, was het van belang om met elkaar in gesprek te blijven.

In deelgroepen zijn de verschillende deeluitwerkingen besproken. Deelnemers gaven aan wat nog miste of wat meer aandacht nodig had. Met de uitwerking van het voorkeursalternatief, gaat ook beheer een rol spelen. Daarom was een nieuw onderwerp in de werkplaatsen 'beheer'. De werkplaatsdeelnemers brachten in wat volgens hen extra aandacht nodig had, zoals drukte op de dijk, behoud van de bakenbomen en het maaibeheer van de bermen.

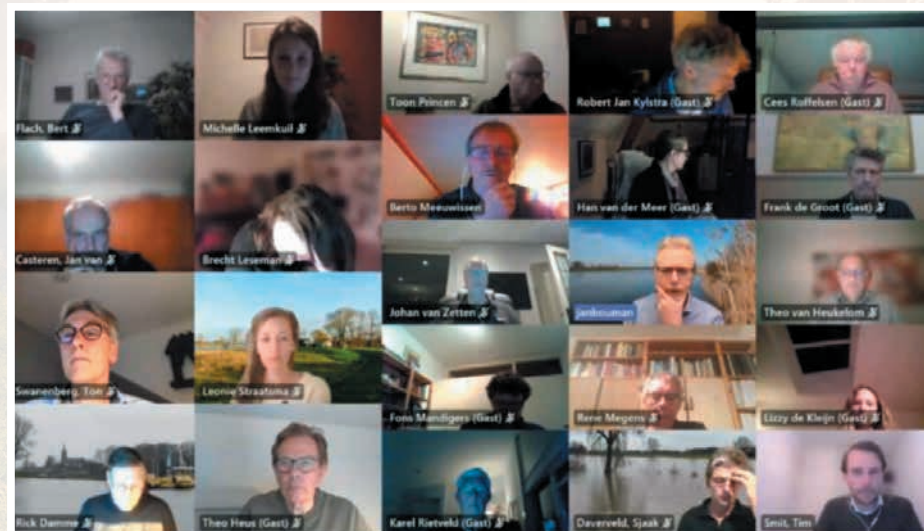

Voortgang planuitwerking

Werkplaats 14 - 24 februari 2021

Vanwege de covid-maatregelen was fysiek bij elkaar komen tijdens werkplaats 14 niet mogelijk en zijn we geswitcht naar een digitale bijeenkomst. De deelnemers werden bijgepraat over de voortgang in de planuitwerking van het afgelopen half jaar. Vervolgens spraken ze in kleinere subgroepen 'virtueel' door over de invulling van de verschillende deelgebieden in het voorlopig ontwerp, als uitwerking van het voorkeursalternatief. Er was veel belangstelling voor het dijkontwerp. Deelnemers stelden vragen over de op- en afritten, planning van de aannemer en werkzaamheden voor hun huis.

Via een mentimeter konden de deelnemers aangeven wat zij belangrijk vonden voor het vervolgproces. De deelnemers zagen hun bijdrage door middel van de werkplaatsen als belangrijk onderdeel van het plan dat nu voorligt. Ze vonden het belangrijk dat dit voortgezet wordt met goede discussies.

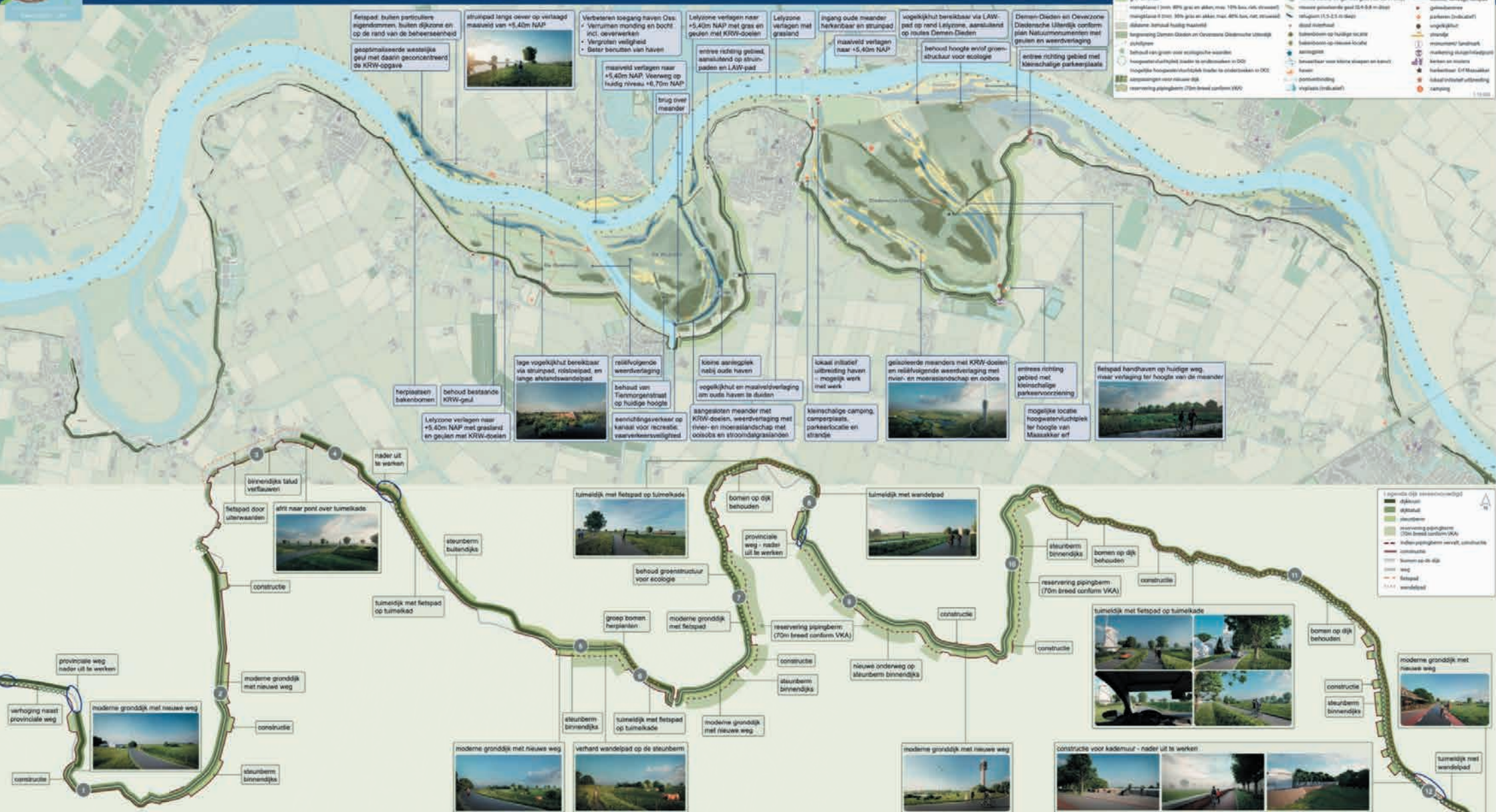
Aanpassen van werkwijze:

Doorzetten van werkwijze:

VOORLOPIG ONTWERP - 12 maart 2021

Inzicht in de uitvoering

Werkplaats 15 - 30 september 2021

Met werkplaats 15 is het digitale overleggen weer verruild voor de fysieke aanwezigheid in de vertrouwde zalen van Acropolis in Megen. Tijdens deze werkplaats zijn de deelnemers bijgepraat over de stand van zaken, is de samenwerking met Boskalis Nederland geïntroduceerd en stelde Mario Jacobs zich voor als nieuwe dijkgraaf en voorzitter van de stuurgroep Meanderende Maas.

Met het aanhaken van Boskalis, wordt het plan op een aantal onderdelen geoptimaliseerd. Denk hierbij aan het minimaliseren van constructies in de dijk en het verfijnen van het ontwerp voor de uiterwaarden. Dit betekent dat het ontwerp veranderd op een aantal punten. In deelgroepen konden de deelnemers hier vragen over stellen.

Met het vorderen van het project komt de uitvoering ook steeds dichterbij. Daarom konden de deelnemers hun kennis van uitvoeringswerkzaamheden testen door deel te nemen aan de uitvoeringsquiz. Hierbij werden vragen gesteld over de stappen die nodig zijn in de uitvoering van de dijkversterking, over het toepassen van bepaalde materialen en het gebruik van specifieke machines. Ook is stilgestaan bij de kosten en verkeersveiligheid van bouwverkeer. Hoewel niemand alle vragen goed had, werd enthousiast meegedacht. De deelnemers zijn er een stukje wijzer van geworden.

Optimalisaties

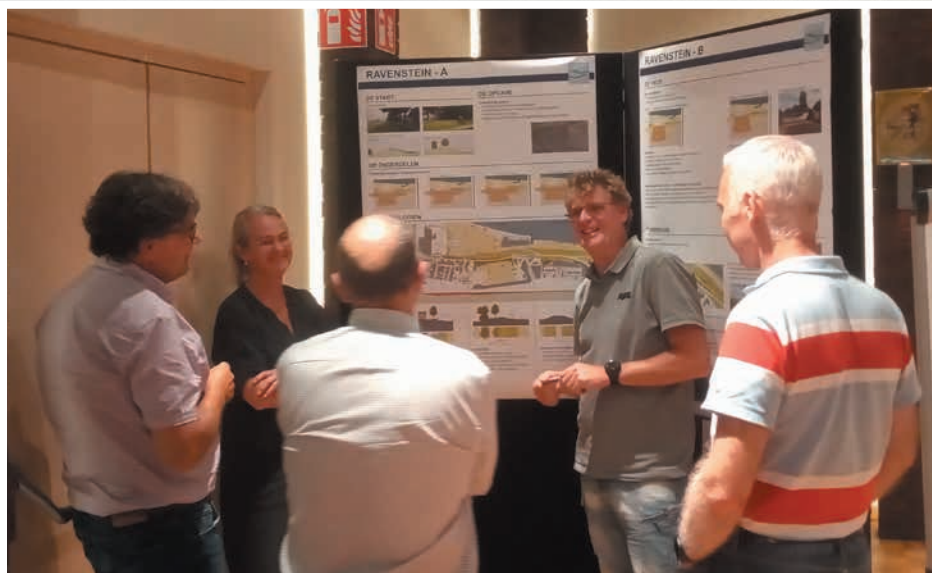
Werkplaats 16 - 24 februari 2022

In werkplaats 16 stonden de optimalisaties van het ontwerp van de dijk en de uiterwaarden centraal. Het ontwerp van de Diedensche Uiterdijk is veranderd door nieuwe inzichten uit het archeologisch onderzoek. Tevens is door de optimalisaties ruimte ontstaan voor meer oobos, hebben hoogwatervluchtplaatsen en plek gekregen en zijn de oude meanders opnieuw vormgegeven. Ook is er goed gekeken naar de ligging van routestructuren en zijn deze verbeterd.

Voor de dijk zijn er optimalisaties doorgevoerd, zoals het ingraven van klei op een aantal locaties, waardoor er steunbermen vervallen die buitendijks ruimte vragen. Verder

wordt de dijk op een aantal plaatsen buitendijks versterkt. Dit geeft minder hinder bij woningen vlak langs de dijk.

In 2023 gaat de schop de grond in. Boskalis presenteerde hoe dit er op hoofdlijnen uitziet, hoe lang we aan het werk zijn en hoe we hinder voorkomen. De dijk wordt eerst veilig gemaakt, de damwanden zijn daarin bepalend. Op twee plekken op de dijk wordt gelijktijdig gestart. Omdat voor de dijkversterking gebiedseigen grond gebruikt wordt, starten de werkzaamheden in de uiterwaarden eerder. Grond uit de uiterwaarden wordt opgeslagen in bouwdepots en naar de juiste locatie bij de dijk gebracht.

Feestelijke afsluiting

Werkplaats 17 - 20 januari 2023

Waar we begin 2018 begonnen met een toekomstperspectief en een blokkendoos aan bouwstenen, ligt er inmiddels een mooi uitgewerkt definitief ontwerp. Langzaam maar zeker naderen we het einde van de planuitwerkingsfase van het project Meanderende Maas.

In de laatste werkplaats keken we met z'n allen naar het komende proces van 'start uitvoering' (op papier) tot aan de oplevering. Dit keer ook samen met de klankbordleden. Wat speelt er op gebied van communicatie, verwachtingen, hinder, schade en rollen van waterschap en aannemer? Daarvoor hebben we onder andere ervaringsdeskundigen uitgenodigd die recent een dijkversterking van dichtbij mee hebben gemaakt. Verder is de 'sfeer' meegegeven van een project in uitvoering, met beelden en activiteiten die de komende jaren ook in dit gebied gaan spelen.

We zijn trots op het ontwerp dat er nu ligt (zie www.MeanderendeMaas.nl voor de interactieve kaart) en kijken uit naar de start van de uitvoering.

Interactieve kaart Definitief ontwerp

www.MeanderendeMaas.nl

Nu

Straks

Legenda

Pitch deelnemers werkplaats 10, 21 juni 2019

Beste Koning, excellentie, lieve toeristen. Wij brengen jullie vandaag the best-kept-secret onder de aandacht. Tegenwoordig is het natuurlijk gebruikelijk om een secret wereldkundig te maken, maar dat doen wij niet. Wij houden het lekker voor ons zelf.

Want wat kun je hier heerlijk genieten van de groene meanderende dijk langs de Maas. Het is een prachtig gebied, waar je kunt fietsen onder bomen. Waar heb je dat nog meer? Je kunt kanoën over de meanders, of je kunt heerlijk wandelen langs het water van bakenboom naar bakenboom.

Waar het om gaat is dat je je ogen de kost geeft. Je ziet niet alleen maar groen, maar nog veel meer. Er is een vogelkijkhut op waterniveau. Stel je voor,

je daalt af, kijkt over het water, en ziet de meest mooie vogels langs het water scheren. Of zelfs een bever! Maar je kunt bij ons ook lucht zien. Want er is een Harense toren, genaamd Rapunzel, waarvan je een prachtig uitzicht hebt van Nijmegen tot aan Den Bosch.

Tussen Nijmegen en Den Bosch vindt u Ravenstein, een unieke geheel gerestaureerde vestingstad, er is een prachtige molen, de kloosterstad Megen, het is gewoon te mooi om alleen te benoemen.

Dus naast het kijken en het beleven creëert het een gevoel van verbinding, omdat je helemaal tot jezelf komt, helemaal tot rust. En als je in verbinding staat met jezelf, sta je in verbinding met de rest van de wereld en de omgeving. Dat is wat wij bedoelen met the best-kept-secret.

Colofon

Samen werken aan de toekomst,
co-creatie in Meanderende Maas
januari 2023

Projectorganisatie
Meanderende Maas
www.meanderendemaas.nl